

בחובות האב לזון את בניו

בעיניי בהלכה זו לא מצאתי בפוסקים משנה ברורה וחלכה ברורה במקום אחד ואמרתי אשנה פרק זה לברר בעזרה יסודות ההלכה וסעיפיה, ונבוא לסיכומים הנחוצים לנדון דידן.

א. כתב הר"ן בסוף פרק אע"פ, וז"ל: „ומתוך לשונות הללו נראה לי דכי אמרינן דזון אותם בקטני קטנים דוקא בשאמן קיימת ומדין מזונות אמן נגעו בה, שכיון שהם גנררים אחריה אי אפשר לה להעמיד עצמה שלא תזון אותם, אבל בשאין אמן קיימת אינו חייב במזונותיהם, וגמריק נמי דיקא לי הכי וכו' אבל לא ראיתי לראשונים שאמרו כך“.

והרמ"א בדרכי משה סימן ע"א כתב על דברי הר"ן: „ועיין לקמן סוף סימן זה מתשובת הרא"ש וריב"ש ומשמע דלא סבירא להו כדעת הר"ן“.

וכונתו ממה שכתבו „דהבא על הפנויה וילדה ממנו בן או בת חייב לזונם“ והרי אינו חייב במזונות אמם ומ"מ חייב במזונות הנולד מהפנויה, וכ"כ הרמ"א שם בסעיף ה' וכו' בח"מ סק"ט והמשל"מ פ"ב מאישות הלכה י"ד.

וכן יש צורך לכאורה לבאר שיטת הרמב"ם שכתב בפ"ב מאישות הי"ד בזה"ל „כשם שהאדם חייב במזונות אשתו כך הוא חייב במזונות בניו ובנותיו הקטנים עד שיהיו בני שש שנים“ הרי שהשווה הרמב"ם מזונות הבנים למזונות האשה ותלה מזונות הבנים במזונות האשה ולכן לא כתב הרמב"ם, חייב אדם לזון בניו ובנותיו, אלא כתב כשם שחייב במזונות אשתו כך חייב במזונות בניו, להשמיענו שחיוב מזונות הבנים הם מכלל חיוב מזונות האשה, וכן דייק בדבריו הרב המגיה במשל"מ שם, יתוא כדעת הרא"ש והר"ן הנ"ל, וא"כ גם על הרמב"ם יש לתמוה שפסק בפ"ב מאישות הי"ד, „דבת שניה ובת ארוסה ובת אנוסה בחיי אביהן הוא חייב במזונותן כדין שאר הבנים והבנות חיי אביהן“ והרי השניה והארוסה והאנוסה אין להן מזונות ומ"מ חייב במזונות בנותיהן, וכבר עמד ע"ז האבני מלואים ע"ש.

וכמו כן יש לתמוה עוד בשיטת הרמב"ם ממה שפסק בפ"ב מאישות הי"ז גבי „גרשה אין לה מזונות אע"פ שהיא מניקה את בנה וכו' שלמו חדשיו אם רצתה המגרשת שיהיה בנה אצלה אין מפרישין אותו ממנה עד שיהיה בן שש שנים גמורות, אלא כופין את אביו ונותן לו מזונות והוא אצל אמו“ והרי בגרשה אין לה מזונות ואמ"ה חייב הוא במזונות הבן, ומ"ש מתה האם דפטרינן ליה לאב ממזונות הבן (כמש"כ הר"ן) משום דכשאינו חייב במזונות האם אין לחייבו במזונות הבן, הי"ג בנתגרשה כיון שפטור ממזונות האם למה חייב במזונות הבת כיון שכל חיובה מכלל מחיוב מזונות האם הוא, וכמש"כ בשיטת הרמב"ם.

ב. עמד יש לבאר דמתוך סוגית הגמ' דף מ"ט נדף ס"ה ע"ב אנו למדים
דיש שני חיובי מוזנות לגבי מוזנות הבנים עד גיל שש חייב לזונם לכריע מדין
המשנת. והו הנקרא קטני קטנים, ומגיל שש עד שיביאו שערות זן אותם מתקנת
אושא. „באושא התקינו שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו כשחם קטנים" ועיין
רש"י ותוס' דף מ"ט ב', ד"ה כשחם קטנים. עי"ש ולפ"י יש להמין דברי המגיד
משנה שכתב בפ"ט מאישות הי"ד בזה"ל „אבל בת חיבמה ובת השניה וכו' כל
אלו בעיות דלא איפשטו שם בפרק נערה (דף נ"ד) ובחלכות הילכך לית לחו דכל
תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע, והני מילי לאחר מיתה אבל בחיי אביהן
חייב לזונן מתקנת אושא עד שש שנים כדכתבין לעיל ע"כ לשון החלכות"
(ואמנם ברי"ף שלפנינו חסר המלים כתקנת אושא אבל כלשון זה הוא גם ברי"ו
הובא בי"ש פ"ד סימן מ"ד). והדברים תמוהים בתרתי:

דהא עד שש אינו מתקנת אושא, דתקנת אושא הוא משש עד שיגדלו, וכנ"ל.
וכיון שכתב דחייב לזונן עד שש שנים למה כתב כתקנת אושא. ועוד יש לחמוה
דכיון דנחות לתקנת אושא למה כתב שחייב לזונן עד שש שנים, והא מתקנת אושא
חייב לזונן כל זמן שחם קטנים. וכן מורה לשון הרמב"ם בפ"ב מאישות הי"ד
„כשם שאדם חייב במוזנות אשתו כך הוא חייב במוזנות בניו ובנותיו הקטנים עד
שיהיו בני שש שנים מכאן ואילך מאכילן עד שיגדלו כתקנת חכמים" וכמ"ש
התנחות מיימניות שם. ותקנת חכמים היא תקנת אושא וכמ"ש המגיד משנה
בעצמו שם. וא"כ למה כתבו הרי"ף והמ"ם ורי"ו וזר"א"ש גבי בת שנייה דבתי
אביהן חייב לזונן עד שש שנים. והלא מתקנת חכמים חייב לזונה עד שתגדל.
ג. וחנראה בביאור הדברים. דבחייב המוזנות בקטני קטנים עד גיל שש
ענים ישנם שני גודי חיוב. אחד, הוא חוב מוזנות העקרי, וזה מכלל מוזנות אמם
וחיוב מוזנות הבנים זה נגרר אחרי מוזנות האשה, וכמ"ש הר"ן וזר"א"ש. וחיוב
מוזנות הזוה הוא חייב אף כשיש להם לבניו משלהם במה להתפרנס מ"מ האב
בחייבו עומד, כשם שהוא חייב במוזנות אשתו אף שיש לה משלה להתפרנס כך
חייב הוא במוזנות בניו. וכמ"ש זר"א"ש בשם רבינו מאיר.

אבל כשמתה האם נסתלק ממנו חיוב מוזנות זה, וכמ"ש הר"ן. אבל עדיין
יש עליו חיוב לזונם מדין צדקה. וכשם שתיקנו באושא לזון הבנים אחרי שש עד
שיגדלו מטעם צדקה, כן יש בכלל תקנתם על קטני קטנים עד שש שנים שיתחם
מטעם צדקה, כשאין עליו החיוב העיקרי למוזנות, כגון שמתה אמם. וכן בבא על
חסנויה ונולד ממנו בן אף שפטור ממוזנות האשה ואף הבן יכול להגרר אחריה
בחיוב מוזנות, עדיין חייב האב לזונו מדין צדקה. אלא שחיוב זה הוא דוקא כשאין
להם לבניו במה להתפרנס, אבל כשיש להם משלהם להתפרנס כגון שנפל להם
מאבי אמם ירשה. אין חיוב על האב לזונם מטעם צדקה דאינם עניים שנתחייבו
לפרנסם.

ד. וכן יתבאר חיוב המוזנות בבת שנייה שהוא גם כן אינו מעיקר חיוב
מוזנות כיון שאינו חייב במוזנות אמו אלא דחייב הוא לזונה מדין צדקה ומטעם
תקנת אושא. ולכן דקדקו פאר הרי"ף ותמגיד משנה וזר"א"ש ורי"ו לכתוב דוקא
בבת שנייה שחייב לזונה עד שש מתקנת אושא ללמדנו דגם עד שש שאין אליו
ציקר חיוב מוזנות כיון שאינו חייב במוזנות אמה מ"מ יש גם כאן תקנת אושא

גם עד שש חייב כמו שתקנו באושא משש שאז החיוב מכלל מזונות אמם מ"מ תיקנו באושא שיוונם מדין צדקה כן בבת שנייה גם עד שש חיובא דידית לזונה היא מתקנת אושא ומטעם צדקה. והוה החידוש ששונה כאן בבת שנייה. דאילו בעלמא עד שש שנים חייב האב לזונם מעיקר הדין ועוד לפני תקנת אושא. אבל כאן בבת שנייה שונה הוא החיוב דגם עד שש חיוב המזונות הוא רק מתקנת אושא. מתבאר מתוך דברינו דתקנת אושא היתה שתיים שחן אחת: ראשית תקנו דאחרי שש שמעיקר הדין אין האב חייב כבר במזונות בניו, שאינם נגררים כבר אחרי אמם, מ"מ יוונם מטעם צדקה, ותקנו עוד בגונא שאין חיוב על האם לזונם גם לפני שש, כגון שאינו חייב במזונות אמם, שהם יהיו נגררים אחריה, או שוב יתחייב מדין צדקה. באופן שתקנת אושא היתה שבזמן שאינם נגררים אחרי אמם לחיוב המזונות, תיקנו הם שיוונם מדין צדקה.

והוה תוכן דברי ההגהות המיימניות בפ"ב מאישות שהרמב"ם כתב דחייב לזון בניו ובנותיו עד שש מכאן ואילך מאכילם עד שיגדלו כתקנת חכמים וכתב ההגהמ"י באושא התקינו שיהא זן בנים ובנות כשהם קטנים וכ"כ ע"ש ופירשו עד שיביאו שתי שערות ור"ל שמש"כ הרמב"ם מכאן ואילך מאכילן עד שיגדלו מתקנת חכמים היינו תקנת אושא, שתיקנו שגם אחרי שש יאכילן וכתב הרמב"ם עד שיגדילו היינו עד שיביאו שתי שערות כפירש"י (ועיין באב"מ שנדחק לפרשו). והנה כלשון המגיד משנה הנ"ל כתב הטור בסימן קי"ב וז"ל בת יבמה וכ"כ מיבעיא אם הבת ניוונת מנכסי היבם וכן מבעיא בנושא שנייה וילדה לו בת, ובאנס נערה וכ"כ ובבת ארוסתו וכ"כ בכל הנך מיבעיא ולא איפשיטא ואין להם מזונות בד"א אחרי מותו אבל בחייו חייב לזונם מתקנת אושא עד שש שנים, עכ"ל הטור וכתב על זה מהר"מ מלובלין בתשובותיו סימן ע"ט וז"ל ומה שכתב הטור אבל בחייו חייב לזונם מתקנת אושא אינו מדוקדק דבסרק נערה שנתפתח משמע דתקנת אושא היא ביתר משש דקאמר אמר ר' עולא באושא התקינו שיהא אדם זן בניו וכ"כ ועלה בעי התם הילכתא כוותיה אבל עד שש חייב לזונם לכ"ע והיינו ההיא דסוף פרק אעפ"י דדרש עולא רבה אפיתחא דבי נשיאה אע"פ שאמרו אין אדם זן וכ"כ אם לא נאמר דהטור ס"ל דתקנת עד שש היא גם כן תקנת אושא ותרי תקנות היו באושא מתחילה תקנו עד שש ואח"כ תיקנו ג"כ לאחר שש, ולאחר שש מבעיא ליה בגמ' אי הילכתא כן אבל עד שש לכר"ע הוי הילכתא עכ"ל.

ודבריו תמוהים דהא עד שש לא מכלל תקנת אושא הוא אלא מדינא דמתני' כמו שהוכחנו לעיל ועוד דאם הכל מתקנת אושא הוא למה כתב המגיד משנה והרא"ש וחסור דוקא גבי בת שניה דמזונם עד שש מתקנת אושא ולא השמיענו בעצם הדין דעד שש הוא מתקנת אושא. ועוד תמוה למה בבת שניה לא יתחייב גם אחרי שש מתקנת אושא וכתבו שרק עד שש חייב לזונם.

אע"כ נראה כמו שביארנו דעיקר חיוב המזונות עד שש אינה מתקנת אושא. אלא רק בגונא שאינו חייב במזונות אמם אז הל עליו תקנת אושא מדין צדקה, ודין צדקה זה שיהא לפני שש כלאחרי שש, ובדקדוק גדול כתב הטור כלשון הרי"ף והמ"מ זורא"ש אביו ושכ"כ רי"ז. גבי בת שנייה ודכוותיה דמבעיא לן בגמ' אם חייב במזונות כשאינו חייב במזונות אמם, שכתבו דה"מ לאחר מיתה אבל בחסו חייב לזונם מדין צדקה מתקנת אושא גם לפני שש. דאילו בעלמא החיוב עד שש

הוא משום מזונות אמם שהם נגררים אחריה. אבל כאן אף שאינו חייב במזונות אמם מ"מ חייב גם עד שש מתקנת אושא וזהו שחידשו הרי"ף והרא"ש והמ"מ וחטור דגם עד שש שייך בהו תקנת אושא דלא גרעי מאחרי שש. כשאנם נגררים אחרי אמם. אבל כשהאב חייב במזונות אמם או חיוב מזונות הבנים הוא מכלל מזונות אמם. וכ"כ דעת השר"ע בסימן קי"ב ס"ה שאף שכתב וסתם בבת יבמה שניה וארוסה דבחייו הוא חייב במזונותו כדין שאר הבנים והבנות ולא ביאר מאין החיוב הזה, הנה הבאר הגולה שם פירש דהיא מתקנת אושא וכמש"כ, וכ"כ בביאור הגר"א שם סקי"ב כמש"כ בדעת הטור.

ונ"מ כשיש להם לבנים משלהם. וכנ"ל. דאם החיוב הוא מפני שהם נגררים אחרי אמם חייב לזונם כשם שחייב לזון אשתו אעפ"י שיש לה משלה להתפרנס. וזהו בעלמא אבל בבת שנייה ודכוותה שהחיוב הוא מתקנת אושא מדין צדקה אינו חייב בצדקה אלא כשאין להם להתפרנס משלהם אבל אם יש להם משלהם אינו חייב לזונם. (ויש עוד כמה נ"מ לדינא ויבואר בדברינו להלן.)

ה. ובוה יתבאר לנו שיטת רבי פנחס הדיין בתשובת הרמב"ם (הוצאת מפיצי גרדמים סימן ק"ץ) בעובדא: ש"ראובן גירש אשתו והיה לו בת ממנה בת ארבע שנים ובקש לקחת בתו ולגדלה תחת כנפיו וגרושתו מנעתה ממנו באמרה אני אגדל את בתי עמי וכ"י וקבלה על עצמה בקנין לזון את בתה ולפרנסה. ואח"כ כשתי שנים נשאה האשה לאיש אחר והתנת עם בעלה השני לזון את בתה עד זמן נשואיה ואין יכולת האיש לזונה ואין ידו משגת ובא לבי"ד. וכתב הדיין רבי פנחס "מה שטוענת האם ורוצה להוציא מבעלה הראשון פרנסת השנים שעברו יש לו לטעון ולומר מכל מקום כבר פרנסה אחר תחתי ולא נחסרה הבת כלום, יש לנו לדמותה להלך בעלה למדינת הים ועמד אחר ופרנס את אשתו דקיימא לן כחנן דאמר איבד את מעותיו והניחם על קרן הצבי ואין הבעל חייב לשלם לו כלום ולא לה (ולאלה) או להנשא את הארוסה ופסקה עמו לזון את בתה חמש שנים מדמינן לה שאם נשאת לאחר ופסקה עם השני לזון את בתה חמש שנים שגם הראשון חייב במזונותיה ואין יכול לטעון ולומר כבר יש לה מזונות מן השני ואיני זן אותה אף זו נמי אינו יכול לטעון כבר יש לה מזונות מן השני או דלמא לא דמי דהתם חייב עצמו בתנאי וחוב יש לבת עליו ואינו יכול להשתמט עצמו מן החוב אבל תקנת אושא אינה אלא בזמן שהבנים קטנים ואין להם במה יתפרנסו אבל אם היה להם במה יתפרנסו לא רבותינו חייבו בתקנת אושא". עכ"ד רבי פנחס הדיין.

ודבריו צריכים ביאור דכיון דהשאלה היא על מזונות הבת שהיא בת ארבע שנים הלא אז חייב במזונותיה מעיקר הדין ולא מתקנת אושא. ולמה הסתמך רבי פנחס בחיובו מדין תקנת אושא. זאת ועוד אחרת דהלא כתבו הפוסקים דבקטני קטנים חייב לזונם אף כשיש להם משלהם ואיך כתב רבי פנחס דכיון שהיה להם במה להתפרנס לא חייבו רבותינו בתקנת אושא. — דוחק לומר דט"ל כדעת "הרשב"א ז"ל בתשובה ח"ב סימן שצ"א דאם יש להם נכסים ממקום אחר אין חייב לזונם) ולדברינו שיטתו של רבי פנחס הדיין ברודה ודבריו מבוארים. דכיון שחשאלה שם היא על בת מגורשתו שאין האב חייב במזונות אם הבת שנאמר דמזונות הבת מכלל חיוב מזונות אמה הוא וכיון שאינו חייב במזונות אמה

אינו חייב במוזנות הבת כמש"כ הר"ן גבי מתה אמה לכן אין חיוב המוזנות אלא בתקנת אושא מקעם צדקה. וגם בלפני שש החיוב אינו אלא מתקנת אושא. וכמו שכתבנו לצ"ל גבי בת שנייה. והוא הדין והוא הטעם בבת מגורשתו. ולכן שפיר כתב רבי פנחס הדיין דכל שהחיוב הוא מתקנת אושא הם לא תיקנו רק כשאין להם במה להתפרנס אבל בנדון שאלתו שהיה מי שפרנס אותה אין לחייב האב בצדקה כשאינה זקוקה לזה, אבל בעלמא שחיוב המוזנות עד שש הוא מציקר הדין ולא מדין צדקה כר"ע מודים דאף כשיש לה לבת משלה להתפרנס לא נפקע עדיין חיוב האב לזונה.

ו. ושיטת הרמב"ם מתבארת לנו מתוך דבריו בתשובה הנ"ל שהשיב להבי פנחס הדיין בזה הלשון „ועל עסקי המוזנות שעברו אם מדמינן לאחרי שצמד ופרנס את אשתו או לזו שפסקה על מוזנות בת עם הראשון או האחרון ודאי שדבר זה צריך עיון הרבה ואיכא לדמותה להאי ואיכא לדמותה להאי ודעתי נוטה שהאב חייב במוזנותיה שנים שעברו שזה שצמד ופרנס הניח מעותיו על קרן הצבי שאפשר שיקחם ואפשר שיברח הצבי ולא יקח כלום וכן זה מתחלת פרנסתו על דעת שאין זה חייב ונמצא שהוא חייב עכ"ל הרמב"ם. מבואר שדעת הרמב"ם נאמה שחוב חייב במוזנות הבת בעד השנים שעברו. אלא שזה שפרנס אותה לא יקבל מתשלומי האב, דהניח מעותיו על קרן הצבי.

דבריו צריכים ביאור דכיון דבת מגורשתו אין עליו חיוב מוזנות מטעם מוזנות אמה. וכל החיוב אפשר להיות רק מטעם תקנת אושא ימדין צדקה ולמה חייב האב לתת לה מוזנות מדין צדקה כיון שאינה זקוקה לזה וכמש"כ ר' פנחס הדיין. ואשר נראה מתוך כך בדעת הרמב"ם דהנה שיטת הרמב"ם דמוזנות חאשה הוא מן התורה וכמו שכתב בפ"ב מאישות ה"ב, ולפי זה צריך לומר דמה שכתב הרמב"ם אתר כך בה"י שם „כשם שאדם חייב במוזנות אשתו כך הוא חייב במוזנות בניו ובנותיו הקטנים עד שיהיו בני שש שנים" על כרחך דגם חיוב מוזנות הבנים מן התורה הוא, שאם לא כן לא שייך תלות חיוב מוזנות הבנים שחייב רק מדרבנן לחיוב מוזנות האשה שהוא מן התורה. ויתכן שלמד הרמב"ם דחיוב מוזנות הבנים הוא מן התורה מפשטות לשון ה"תורת כהנים" בהר פ"ק ד' ה"ג גבי עבד עברי „יצא הוא ובניו עמו מה רבו חייב במוזנותיו אף רבו חייב במוזנות אשתו ובניו, וכן הוא במכילתא משפטים סוף פרשה א'. ויצאה אשתו עמו רבי יצחק אומר מי הביאה שהכתוב מוציאה מה ת"ל ויצאה אשתו עמו. מגיד שהוא חייב במוזנותיה ובמוזנות בניו וכו' וכ"ה בגמ' קידושין כ"ב א'. ומשמע מזה שהאדון נכנס במקום העבד בחיובו לזון אשתו ובניו. ופכואר מזה דהאב חייב במוזנות בניו מן התורה דאם לא כן מאין בא החיוב על האדון לזון בני העבד כיון שהעבד עצמו אם היה בן חורין גם כן לא היה מחויב לזון אותם. ומה הפסידו הבנים במה שנמכר לעבד. אלא מכאן הוכח הרמב"ם דהאב חייב במוזנות הבנים מן התורה והמדובר כאן בבנים קטנים עד בני שש כמש"כ הרא"ם פ' בהר הובא במש"מ ריש פ"ג מעבדים. ולכן כשנמכר לעבד חרי לא סיפק בידו לזון אשתו ובניו. לזאת חייבה תורה את האדון שמתחייב במקום העבד לזון את אשתו ובניו.

ועיקר בנימוקי הרמב"ן שמות כ"א ג', שהרגיש בזה וכתב בזה"ל „ואע"פ שלא זיהו מחויב במוזנותיהם מדין תורה כמו שנתבאר בתלמוד בכתובות אבל כיון שדרך

כל הארץ לפרנס אדם אשתו ובניו הקטנים צוח האל ברחמי להיות חקוקה כאב רחמן להם אמנם כנראה לא חיה גיחה לית לתרמב"ם לפרש כן דאילו משום המנתג לבד אין בגלל זה לחייב ולכותף את האדון וליריד לנכסיו שישלם למוזנות בניו כיון שלעבד עצמו לא היו כופין ולא היו יורדין לנכסיו. ולכן תוכיה תרמב"ם מכאן דמוזנות הבנים חיובו מן התורה, וחיו כופין לאב וגובים מנכסיו וכשנמכר לעבד נכנס האדון בחיוב זה במקום עבדו.

ואין לומר דאף אם העבד פטור ממוזנות בניו יש לחייב את האדון מטעם "כי טוב לו עמך". שצותה התורה להשוות את העבד לתאדון, עמך במאכל עמך במשתה וכר' וכלשון המכילתא "שתתא טובתו שוח לך" ואם האדון יסב ויאכל הוא ואשתו ובניו עמו, ותאדון יאכל לבדו וידע שאשתו ובניו רעבים ללחם וחסרים כל, הרי מבטל האדון עיקר החיוב כי טוב לו עמך שאינו שוה להאדון, ומשום כך חייבה התורה את האדון לזון את אשתו ובניו של העבד. אף שהעבד היה פטור מלזונם גם אילו היה בן חורין, ונאמר דחיוב מוזנות הבנים אינו מן התורה זה אינו. דאם נאמר שחיוב המוזנות שעל האדון לזון בני העבד הוא משום כי טוב לו עמך ע"כ יתחייב האדון גם במוזנות בני הגדולים של העבד כי אין טוב לו לעבד כמו לאדון ואינו שוה בטובתו דהאדון מפרנס גם בניו הגדולים ולבני העבד אין חיוב על האדון לפרנסם, ועוד דחא מוזנות בני העבד לא שמענו שיהיה האדון חייב להשוותם כמו מוזנות האדון ובניו. ונראה שאינו חייב האדון אלא סתם מוזנות לבני העבד. ואין ע"ז דין עולים עמו. וא"כ שוב אין כאן כי טוב לו עמך דבני האדון אין מאכלם שוה למאכל בני העבד. אע"כ צ"ל דאין זה בכלל כי טוב לו עמך להשוות העבד לתאדון רק בצרכי העבד עצמו ולא בצרכי בני ביתו וא"כ מאין יש חובה על האדון לפרנס בני העבד כיון שהעבד בעצמו לא היה חייב לזונם אע"כ דהאב חייב לזון בניו מן התורה וכשנמכר לעבד לא יספק על ידי כך מוזנות בניו. והטילה התורה חובה זו על האדון, וכנ"ל.

שוב האיר ה' את עיני ומצאתי בסמ"ג לאוין פ"א (אישות) שכתב בזה"ל: "בפרק אע"פ דרש רבי שילא כשם שאדם חייב במוזנות אשתו כך הוא חייב במוזנות בניו ובנותיו הקטנים עד שיהיו בני שש שנים ומשם ואילך מתקנת חכמים היא להאכיל עד שיגדלו כדאיתא בכתובות דף מ"ט עכ"ל. ואף שלפנינו אין גמרא זו ל בבבלי ולא בירושלמי ולא במדרשי ההלכה אבל ברור שהיתה גירסא זו לפני הסמ"ג, וכנראה שגם תרמב"ם גרס כן והעתיק בהלכותיו מלשון הגמרא לפי גירסא זו.

עד כאן בנוגע למקור דברי תרמב"ם, ואשר לביאור שיטתו מתוך סידור דבריו שכתב בהלכה ב' דמוזנות האשה הוא מן התורה וסמוך לזה כתב כשם שאדם חייב במוזנות אשתו כך הוא חייב במוזנות הבנים. גראין הרברים שכיון לומר כשם שמוזנות האשה ונתבאר שהוא מן התורה, כך חיוב מוזנות הבנים מן התורה. וכן מצאתי שחפס בדעת הרמב"ם מוהר"י אלגאזי בארעא דרבנן (אות ת"ז) — ולא שכיון לומר שמוזנות הבנים קשורים בחיוב מוזנות האשה כמו שהבין חמגיה במשל"מ. — (ובדרשתו של ר' שילא נראה ג"כ דס"ל דמוזנות האשה והבנים שניהם מה"ת) ומעתה אתי שפיר מה שחפס הרמב"ם דבת שנייה חייב במוזנותיה וכן בבת מגורשתו דאף שפטור ממוזנות אמה עדיין עומד הוא בחיובו לזון את

בניו כיון שאינם קשורים זה בזה וחייב מזונות הבנים לאו מכלל מזונות אמם הם.
ז. ולכן חייב הרמב"ם בתשובתו הנ"ל שישלם האב מזונות הבת-מגורשתו
על השנים שלפני שש. דלשיטת רבי פנחס הדיין (וכ"ה דעת הר"ן ודעמיה)
כיון שהאב פטור ממזונות אמה אין חיוב לזון את בתה אף לפני שש אלא מטעם
צדקה ומתקנת אושא. ולכן כשהיה לה ממה להתפרנס אין לחייב את האב. לזונה
וליתן לה כצדקה כיון שאינה זקוקה לכך. אבל לשיטת הרמב"ם דחייב מזונות
בניו הקטנים הוא מן התורה ואינו תלוי עם חיוב מזונות האם אלא הוא חיוב
מיוחד שהתורה הטילה על האב לזון את בניו ובנותיו הקטנים. לכן בחיובו הוא
עומד אף שהיה לה להתפרנס ממקום אחר. כמו בפסקה על מזונות הבת.

וזה מדויק בלשון הרמב"ן הנ"ל שכתב "כשם שאדם חייב במזונות אשתו כך
הוא חייב במזונות בניו ובנותיו הקטנים עד שיהיו בני שש שנים מכאן ואילך
מאכילן עד שיגדלו מתקנת חכמים" הרי שתקנת חכמים הוא רק מבני שש שנים
ואילך. אבל עד שש אינו מתקנת חכמים אלא חיובו כשם שחייב במזונות אשתו.
יכבר ביאר הרמב"ם לפני זה שחיוב זה הוא מן התורה כן חייב במזונות בניו.

בסיכום: חיוב האב למזונות בניו ובנותיו עד שש שנים — אם חייב
במזונות אמם חייב לפרנסם אף כשיש להם לבניו להתפרנס משלהם.
ואם אינו חייב במזונות אמם אינו חייב לפרנסם אלא כשאין להם במה
להתפרנס.

לשיטת הרמב"ם בתשובה — שהיא שיטת יחיד כנראה — חייב לזון עד
שש שנים אף כשאינו חייב במזונות אמם אף כשיש להם משלהם כגון שאחר
פרנסם. אלא שהתשלום הוא להבנים ולא לזה שפרנסם דהוא הניח מעותיו על
קרן הצבי.

ואחרי שש שנים שחיובו אינו אלא מדין צדקה אינו חייב לפרנסם אלא
כשאין להם במה להתפרנס. אבל כשיש להם או שהיה להם אין על האב
החובה לפרנסם.